

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן שׁוּפּו

ביאורים ומוספים

[שו"ע ס"ו]

שעורו כְּדֵי לֵאכֹל מִמָּנָה (24) שְׁתֵּי סְעוּדוֹת⁽²⁵⁾.

הכיפורים, אף שהפת אינה ראויה לאכילה ביום זה, ופירש רש"י שם (ר"ה שמערכין) משום שראויה היא לקטן שאינו בר עונשין, והובאו דבריו בביה"ל לקמן (סי' תרא ס"ב ד"ה כל). [וראה לעיל סי' שסו ס"ק ד שהבאנו עוד דעות בזה].

[משנ"ב ס"ק מו]

הוא הדין לְעֵנִין עֲרוּבֵי־תַחֲמוּמִין⁽³⁰⁾.

(30) ומ"מ יש חילוק בשיעורם, שבשיתופי מבואות שיעור מוזן ב סעודות הוא לכל המשתתפים יחד, ואילו בעירווי תחומין שיעור שתי סעודות הוא לכל יחיד ויחיד.

[משנ"ב ס"ק מז]

וְלֵעֲנִין מִי שְׁנֹהֵג שְׁלֵא לֵאכֹל תְּדַשִּׁי⁽³¹⁾.

(31) ולערב בחוץ לארץ בשכר של תבואה חדשה, כתב בשו"ת זכרון יצחק (סי' לג) להתיר מכח ספק ספיקא, שהרי משקין של תבואה חדשה אין איסורם אלא מדרבנן, ולדעת הרשב"א והר"ן מותר להאכיל לקטנים איסור דרבנן בידים, ואם כן ראוי הוא לקטנים. ואף שלהלכה פסק השו"ע לעיל (סי' שמג ס"א) שאסור להאכיל בידים לקטנים איסור דרבנן, מ"מ כאן יש עוד ספק, שמה הלכה כדעת הפוסקים שאיסור חדש אינו נוהג בחוץ לארץ. [ראה במג"א סי' תפט ס"ק יז שהביא את דעות הפוסקים בזה].

[משנ"ב שם]

אם הוא נוהג רק מצד חמרא, מְתָר לְעָרֵב וְלֵהֲשַׁתֵּף בּוֹ⁽³²⁾.

(32) ולשתף במצות מכונה בפסח במקום שמקצת מן הדיירים מקפידים [מעיקר הדין, ולא רק מצד חומרא] שלא לאכול מצות אלו, ראה מה שכתבנו בשו"ע לעיל סי' שסח ס"ה לענין עירובי חצרות במצות מכונה, והוא הדין לענין שיתופי מבואות.

[שעה"צ ס"ק מ]

ומה שְׁכַתְּבֵם שֶׁם רַמ"א כְּסֵעִיף ב' י"ש אוֹמְרִים שְׁאֵין נִכְי⁽³³⁾, עֵין מְגַן אֲבָרְהָם שֶׁם שְׁבַעֲרֵב־פֶּסַח הַמְּנַהֵג לְהַקֵּל בְּנֵהוּ⁽³⁴⁾, וְגַם עַל עֶקֶר הַנְּיָה ז' נִשְׁאָר שֶׁם הַגְּר"א בְּצִרְיָה עֵין⁽³⁵⁾.

(33) שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן.

(34) משום שמה שאין מאכילין חלה בזמן הזה, הוא כיון שאין מחזיקין אותו ככהן ודאי, שמה נתחללה אחת מאמותיו, אך בערב פסח שמפרישים כמות מרובה של חלה, מאכילים אותו כדי להחזיקו בכהן.

(35) שכיון שתרומה [והוא הדין חלה] בזמן הזה היא מדרבנן, יש לסמוך על חזקתו שהוא כהן כשר אף בשאר ימות השנה [כמבואר בגמרא כתובות כז, ב].

(24) ושיעור מוזן שתי סעודות בפת, הביא השו"ע לעיל (סי' שסח ג') שהוא כשש ביצים [כתב במשנ"ב שם (ס"ק יא) שהכוונה עם קליפתן], ושיש אומרים שהוא כשמונה ביצים. והכריע במשנ"ב שם (ס"ק יב) שלכתחילה נכון לנהוג כשיעור של שמונה ביצים, ובדיעבד די בכשש ביצים. וראה מה שכתבנו שם כמה הוא שיעור ביצה לדעות האחרונים.

(25) ובטעם הדבר שהצריכו שיעור מוזן שתי סעודות, כתב הלבוש (ס"ז) שהוא כדי להראות שקובע שם את דירתו או את שביתתו, ושיתופו עמם הוא לכל השבת. ואף שבשבת אוכלים ג' סעודות, מ"מ העיקר הוא זמן סעודות הלילה והיום, אבל הסעודה השלישית אינה קבועה כל כך, שהרי אפשר לצאת ידי חובה באכילת מיני תרומא. וראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל סי' שסח ס"ק י.

[משנ"ב ס"ק לה]

חֶמֶץ הָיִי לְפִתּוֹ⁽²⁶⁾.

(26) ומאימתי נחשב לחומץ, כתב התוספת שבת (ס"ק טז) שהוא משעה שמבעבע על הארץ [על פי מה שפסק השו"ע (י"ד סי' כג ס"ז) לענין יין נסך], אבל אם אינו מבעבע הריהו ספק יין. מאידך, המחצה"ש (ס"ק ז) כתב שאפילו אם החומץ אינו חזק כל כך, כיון שאין דרך לשתותו בפני עצמו אלא רק לטבל בו את הירק, שיעורו הוא בכדי לטבל בו ירק בשתי סעודות. והוסיף, שגם ביון, אם היתה הדרך לטבל בו את הירק, היה שיעורו בכדי לטבל בו ירק, ורק כיון שאין דרך לטבל בו נתנו בו שיעור אחר, ולכן חומץ שמטבלים בו שיעורו לפי טבל.

[משנ"ב ס"ק לו]

שְׁעוֹר שְׁתֵּית שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, דְּהוּא שְׁתֵּי רְבִיעִית⁽²⁷⁾.

(27) ובשיעור רביעית, נאמרו כמה שיטות, ראה מה שכתבנו בזה לקמן סי' תפו ס"ק א.

[משנ"ב ס"ק מ]

בְּלִיטְרָא יִרְקָה⁽²⁸⁾.

(28) ושיעורו, לדעת רש"י (עירובין כט, א ד"ה עוכלא) הוא לוג דהיינו ד' רביעיות, ולדעת הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין הי"ב) הוא שתי רביעיות. וכתב הכף החיים (ס"ק נב) שלכתחילה יש להחמיר כדעת רש"י.

[שו"ע ס"ח]

מִשְׁתַּתְּפִין אֶפְלוּ בְּאֶכָל שְׁאֵינוֹ רְאוּי לוֹ, אִם רְאוּי לְשׁוּם אֶדָם⁽²⁹⁾.

(29) כן מבואר בברייתא (עירובין ל, ב) שמעריבים לגדול ביום

הלכות שבת סימן שפו

שלא יתנה ממנו, (מט) אין משתתפין לו ביה. (ג) *ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף ביה (טור): ט פאמר על כפר (גא) יהיום חל *ולמחר קדש או קונם, משתתפין לו ביה, שפין השמשות עדין לא נתקדשה ודאי וראויה היתה מבעוד יום, אכל אם אמר *יהיום קונם ולמחר חל, אין משתתפין לו ביה, שאינה ראויה (גב) עד שתתשף. יחצר הפתוח לשני מבוואות ושתף עם כל אחד מהם, מחר עם כל אחד מהם לטלטל ממנו לחצר ומחיצתו לתוכו, (ס) (ג) ואסור לטלטל כלים (גד) ששבתו (ו) במקווי זה למבוי האחר דרך החצר. שאם לא שתף עם שום אחד מהם, אם הוא רגיל עם שניהם⁽³⁷⁾ לצאת ולבוא כהלך דרך עליהם, (גה) אוסר על שניהם, ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל⁽³⁸⁾, אותו שרגיל אוסר⁽³⁹⁾ ושאינו רגיל אינו אוסר. ואם שתף עם אותו שאינו רגיל, (נו) החר הרגיל לעצמו אם שתפו ביניהם. (נד) וכן אם היה רגיל עם שניהם ושתף עם אחד מהם, מחר השני, שהרי סלק עצמו ממנו. *ואם המבוי שרגיל בו שתפו ביניהם אותו שאינו רגיל לא שתפו והוא לא שתף לא עם זה ולא עם זה, דוחים אותו אצל שאינו רגיל (נח) ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מחר, בין שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שתף עמהם, ויש רוח לאחרים שעל ידיה יהיו מתרים, (נט) כופין אותו על מדת סדם:

ק שם בפרקי
בבא
ר משנה שם מ"ה
לענן תרומה וירבי
ומשמע
בפרקי מ"ט דהוא
הדיו לחצר שבו שני
מבוואות ש שם
בפרקי, וכן פתב
הרמב"ם בפרקי ה
מחלות ערובין
ת טור א שם בפרקי

באר היטב

ע"ש: (1) במקווי. כלומר בקתים שבמבוי, דאלו ששבתו במקווי עצמה שרי. כמ"ש ריש סימן שעב, מ"א. ועין בגנות ודחים כלי ג סימן כב:

באר הלכה

באר היטב: (1) *ואם אמר קונם וכו', לכלי עלמא וכו'. עין משנה ברורה מה שפרשנו בזה. והנה בפה אחרונים נקטנו על דבריו. והג"ר בארזי מסק פתח לכלי עלמא, ואנו נדקדקו כדי לישב דבריו לפי פשוטו וכפי פרוש הירישה והעלת שבת והאלה רבה, אכל לענן דינא לפי הסכמת אחרונים [העלת שבת והירישה ויגן אברהם ומאמר מרדכי וכן משמע מהג"ר] אינו כן ואין חלוק בין קונם לטמא נהי, אלא לפי דברי התוספות שכתבו דגורין אטו הקדש, אפלו בלא קונם נמי גורין, בין דגור הוא אסור חצא, דמי להקדש, וכן מוכח בעבודת הקדש להרשב"א ובחזו"ש הריטב"א דלדעה זו אסור בכל גזי, ולדעה הראשונה המבאר בהמחבר דסבירא לה דלא גורין אטו הקדש, אפלו אמר 'קונם אכילתו עלי' גם כן מחר להשתתף בו, וכן מבאר ברשב"א ביה"א ונדלא רבה כאלה רבה שרצה לצדד דבוקים חמיר טפיל, ואם כן מה שכתב רמ"א 'לכלי עלמא' אינו מדיק כלל, ובאמת גם הרשב"א והריטב"א נטו משיתם התוספות והסבירו לפרוש רש"י דלא גורין אטו הקדש, ואם כן אם אמר 'קונם אכילתו' הוא מותר: * ולמחר קדש או קונם, הוא לשון הטור, ולפי שיטת התוספות דגורין הרי בהקדש דאין משתתפין בו, וכו', וכן פתב הג"ר א: * יהיום קונם ולמחר חל. עין ברש"י שכתב דהני שיהיה מחלל על הפקעו קדש לי בביתו, וכנתנו, דאי לא הכי לא פקעו קדשתו בכדי, אכל הרשב"א והריטב"א פתבו דאין צורך בזה, דקדשת דמים פקעא בכדי, והביאו ראיה לזה מסוגיא דגורין, עין שם:

ועל כן כול להשתתף בכפר זה, שעקר חלות השתוף הוא בין השמשות, ועדין היה אז באותו הזמן (ג) הפקר חל: (גב) עד שתתשף. רוצה לומר, לילה גמורה⁽⁴⁰⁾, דמספקא לא פקעה קדשה, ואם כן בבין השמשות היה עדין קדש ואין מערבין בהקדשות: (גג) ואסור לטלטל וכו'. שהרי המבוואות לא שתפו יחד. (גה) ולפיכך אם נתנו שני המבוואות שתופן בתצר זו בכלי אחר⁽⁴¹⁾, הוה להו פלן כאחד ומחר לטלטל ממבוי זה למבוי זה, כמו שכתוב ריש סימן שעה, עין שם: (גד) ששבתו במקווי. כלומר בקתים שבמבוי, דאלו בעת כניסת היום שבתו במקווי עצמה, שרי [אחרונים]: (גה) אוסר על שניהם. כדקדמא לן דאם חצר אחד לא נשתתף במקווי, אוסר על כל המבוי⁽⁴²⁾: (גו) החר הרגיל לעצמו. ואין זה אוסר, דכיון דשתף עם השני, סלק עצמו מזה שהיה רגיל בו: (גז) וכן אם היה רגיל וכו'. דין זה הוא בכל שפין מדין הקודם: (גח) ויסתלק מאותו שרגיל. שלא יעבר עליו בשבת⁽⁴³⁾: (נט) כופין אותו על מדת סדם. שיעבר בשבת דרך מבוי שפין נשתתף⁽⁴⁴⁾ אף על פי שאינה רגילה בו, (גכ) ואין צריך לומר אם הוא רגיל בשניהם, שחופין אותו שלא לעבר בשבת על השני שנשתתף ולאסר עליו:

שער הציון

(מ) טור וקמה פוקקים: (מא) שלא נחפזו להנאה בזה אלא להנות בדרך הנאתו: (מב) הג"ר א וכן פתב בדרישה, גם כאלה רבה הקשה עליו מנין לו זה דלהרמב"ם מחר אפלו בשאמר בפרוש שלא יתנה, עין שם, וכעין זה מצאתי גם בריטב"א, עין שם. ואחר כך מצאתי שגם בנתיבי חיים פתב כן להשיג על הפגות אברהם, אלא שלכסוף הביא ראיה מדברי הרמב"ם שכתב 'מערבין ומשתתפין בה וכערוכ יצא אפלו בשלא יתנה' וכו', וזה אינו ראיה כלל, דהרמב"ם מירי פסק זה רק בעירובי חצרות שפועבין להר רשות ובהו באמת אסור בשלא יתנה; גם ראיה אחרונה שלו אינו מכרח להמעיין: (מט) לשון הגמרא, ונמו הפגות אברהם לזה. ולפי זה משמע דבין השמשות לא חל עליו הקדש כלל ורשאי לאכלו בבין השמשות, וכן מבאר ברשב"א בעבודת הקדש וזה לשונו: שכל בין השמשות שהוא מחלל על הפקעו קדש לא יתנה לו קדשה, שהוא לא רצה שמתחיל עליו קדשה עד למחר הכריז ולא המספק, לפיכך קדם וכתב ערובו להקדשו, עד כאן לשונו. אכן דברי המחבר שכתב לא נתקדשה ודאי והוא לשון הרמב"ם, משמע שלענן הקדש הוא קדש מספק ואין רשאי לאכלו, רק דלענן ערוב שהוא דרבנן ממקמן לה אגפן הקודם שהיה ברוח חל או קדש, וכן באר הג"ר: (2) ואף שפשיע צאת המוככים יתקדש ולא יתנה דאין לאכל, לא גרע מנאבד אחר בין השמשות דקדמא לן דחל הערוב: (מז) אחרונים: (נא) אחרונים:

הלכות שבת סימן שפו

ביאורים ומוספים

בחצר, גם שני בתים אינם יוצרים חלוקה בעירוב.

[משנ"ב ס"ק מט]

דאף לְדַעָה רַאשׁוֹנָה אָסוּר בְּגֵדֵר אֹף נִשְׁבַּע בְּפְרוּשׁ שְׁלֹא יִהְיֶה³⁶.

[משנ"ב ס"ק נה]

דאם חָצֵר אֶחָד לֹא נִשְׁתַּתֵּף בְּמִבּוּי, אֹסֵר עַל כָּל הַמְּבּוּי⁴².

42) ואם חצר זו עירבה לעצמה, כתב הריטב"א (עירובין מט, א ד"ה לא עירבה) שלפי מסקנת הגמרא (שם עה, א) וכן פסק השו"ע לעיל (סי' שפב סי"ז), שבשתי חצרות זו לפניו מזו, אם הפנימית עירבה לעצמה הריהי נחשבת לרגל המותרת במקומה שאינה אוסרת שלא במקומה, אף כאן לא תאסור החצר את המבוי, ואם כן פסק השו"ע כאן הוא דוקא כשלא עירבה. אמנם מדברי הריטב"א (שם נט, ב) משמע, שלעולם אוסרת חצר על בני המבוי גם אם עירבה לעצמה, וכן משמע מסתימת הפוסקים כאן, וכן כתב הבית מאיר (סי' שצב סי"ו ד"ה אולם), שרק בב' חצרות שלבני הפנימית יש חצר משלהם שיירך לומר שאם הם מותרים במקומם אינם אוסרים חצר שאינה שלהם, אבל לגבי מבוי, שכל חצר צריכה גם את המבוי [שהרי המבוי הוא תשמיש אחר מהחצר], לא מועיל מה שבני החצר שלא נשתתפה מותרים במקומם בתוך חצרים לענין שלא יאסרו את המבוי. וראה ערוך השלחן (סי"ד) מה שכתב בזה.

[שו"ע ס"ט]

אם הוא רגיל עם שְׁנֵיהֶם³⁷.

37) ובכמה פעמים נחשב לרגיל, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל סי' שסז ס"ק ד.

[שו"ע שם]

נאם הוא רגיל עם הָאֶחָד וְעִם הַשֵּׁנִי אֵינּוּ רְגִיל³⁸, אֹתוֹ שְׁנָגִיל אֹסֵר³⁹.

38) ובגדר אינו רגיל, כתב החזו"א (או"ח סי' פו ס"ק יט) שאין הכוונה שאינו רגיל כלל עם השני, אלא שאינו רגיל במבוי השני כמו שרגיל במבוי הראשון, ובאמת הוא עובר גם במבוי השני. וראה מה שכתבנו במשנ"ב להלן ס"ק נט.

[משנ"ב ס"ק נח]

שְׁלֹא יַעֲבֹר עָלָיו בְּשֶׁבֶת⁴³.

43) ואף שבשתי חצרות זו לפניו מזו הדין הוא שהעברת רגל של הפנימית בלי תשמיש אינה אוסרת (כמו שנתבאר בשו"ע לעיל סי' שפב סי"ז), כתב השו"ע הרב (ס"ט) שיש לחלק בין חצירות זו לפניו מזו שהחצר החיצונה עומדת בעיקר לתשמיש בני החיצונה, לבין מבוי שתשמישו שוה לכל החצרות הרגילות בו, ולכן הן אוסרות זו על זו בהעברת רגל בלבד, ואין מועיל מה שמחמת שלא עירבו יחד מסלקת היא את עצמה מלהשתמש במבוי. והוסיף, שאם החצר סילקה עצמה עתה מעשה המוכיח על סילוקה, כגון שבנתה אצטבא גבוהה עשרה טפחים על פתחה, שוב אינה אוסרת על בני המבוי אף על פי שעוברת דרך עליהם בשבת, ואפילו אין לה פתח למבוי אחר שיכולה לעבור משם לרשות הרבים. [כמבואר בתוס' עירובין נט, ב ד"ה דפנימית].

[משנ"ב ס"ק נב]

רוֹצֵה לֹמֵר, לִיָּלָה גְמוּרָה⁴⁰.

40) ולענין חלה שבבין השמשות היא קפואה ואי אפשר לאוכלה ורק בלילה לאחר צאת הכוכבים תפשיך, כתב בספר חכמת הלב (פ"ג דרכי שלום אות יב) שאי אפשר לערב בה, משום שצריך שתהא ראויה לאכילה בבין השמשות [וכמו באמר היום קונם ולמחר חול שאין מערבים בה]. ושבו כתב, שעל פי רוב חלה קפואה ראויה לאכילה בדוחק [על ידי שיפרסנה לפרסות דקות מאד], ואם כן מותר לערב ולהשתתף בה, וכעין מה שכתב בשו"ת הרשב"א (ח"ה ס"ז) שמערבין בפת אפילו אם היא מאד יבשה, משום שכל שראוי לאכילה אוכל הוא, וסומכין עליו בין לעירוב ובין לשיתוף.

[משנ"ב ס"ק נג]

וּלְפִיקָף אִם נִתְּנוּ שְׁנֵי הַמְּבּוּאוֹת שְׂתוּפָן בְּחָצֵר זֶה בְּכָלִי אֶחָד⁴¹.

44) ודעת החזו"א (או"ח סי' צה ס"ק כ), שאין קפידא אם יעבור בשבת דרך המבוי שהשתתפו בו, אלא די בזה שישלך את זכותו משם וישאר אורח. וכן דעת השו"ת בית שלמה (או"ח ח"א סי' נד) הובא במה שכתבנו לעיל (סי' שפה ס"ק יא). וראה מה שכתבנו לעיל (שו"ע ס"ט) בגדר אינו רגיל לדעת החזו"א.

41) ואם מילאו כלי הותיר, ואת השאר מילאו בכלי אחר, צידד החזו"א (או"ח סי' פה ס"ק כ וסי' צ ס"ק ד) שאפשר להניח את הכלים גם בשני בתים, שכיון שאפשר להניח שיתופי מבואות